

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความสำคัญและความเป็นมา

สาขาอาชีพต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เช่น หน่วยงานบริหารราชการแทบทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็น  
เป็นอาชีพในหน่วยงานของภาครัฐ เช่น องค์การบริหารราชการต่าง ๆ หน่วยงานบริหารชั้นพื้นฐาน  
แก่สังคม หน่วยงานบริหารด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับโรงเรียน, วิทยาลัย มหาวิทยาลัย จนถึงระดับ  
กรม ทบวง กระทรวง หรือหน่วยงานของเอกชนต่าง ๆ ต่างก็มองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี  
ในการส่งเสริมพัฒนาความสามารถของหน่วยงานของตน

เทคโนโลยีนับเป็นส่วนเสริมหรือตัวการพิเศษในระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ เรา  
สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทางที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพชีวิตเราได้  
เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ขยายวิสัยแห่งอินทรีย์มนุษย์ โดยนำมาใช้ในงานต่าง ๆ ได้  
มากมาย ไม่ว่าจะเป็น ด้านการเกษตร การแพทย์ การธนาคาร วงการธุรกิจและอุตสาหกรรม  
ตลอดจน ด้านการศึกษา เพื่อเป็นการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ของการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น  
เมื่อมีการ นำเทคโนโลยีมาใช้ในวงการศึกษา จึงมีชื่อเรียกว่า เทคโนโลยีการศึกษา (Educational  
Technology) (กิดานันท์ มลิทอง, 2540, หน้า 5) รัฐบาลไทยเล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี  
การศึกษากับพัฒนาคนมาก เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งมุ่ง  
การพัฒนาคน ให้ปรับตัวรู้เท่าทันเทคโนโลยี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นแผนยุทธ  
ศาสตร์ ที่ชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ  
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” แนวโน้ม  
การพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา ทำให้ต้องเร่ง  
เตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบ กลไก และพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันได้รวดเร็ว  
วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คือ 1) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและ  
โอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง 2) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและภูมิคุ้มกัน  
3) เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก  
4) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ การที่จะวางรากฐานการพัฒนาประเทศ  
ให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลกนั้น โดยการพัฒนาคุณภาพคน ปฏิรูป  
การศึกษา ปฏิรูประบบสุขภาพ สร้างระบบคุ้มครองความมั่นคงทางสังคมรวมทั้งการเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนและเมืองอย่างยั่งยืน มีการดูแลจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับสังคมไทย ภายใต้วัตถุประสงค์ข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลขึ้นหลายกลุ่ม โดยหนึ่งในนั้นคือยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิทยาศาสตร์ การรู้เท่าทันโลก และการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สามารถเลือกรับ ประยุกต์ใช้ และพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543, หน้า 42-51)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความสำคัญด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในหมวด 9 โดยมาตรา 65 “ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 64-65) มาตรการสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับประเทศไทยนั้น คือการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง และมีคุณภาพ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาเป็นเวลานาน โดยได้มีการปรับแผนตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีและความเหมาะสมของผู้เรียน นอกจากนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในหมวดที่ 9 จากปัจจัยดังกล่าว เห็นได้ชัดเจนว่าเทคโนโลยีจะยิ่งเพิ่มบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นต่อการศึกษาในอนาคต จึงจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจะต้องมีการวางแผนและกำหนดแนวทางเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาและสังคม

ทิศทางในอนาคตและความคาดหวังของสังคมไทย ในเรื่องการพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ต้องให้อำนาจสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีความสอดคล้องกับนโยบายและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลผลิตบัณฑิตทางเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรในองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการ

ขับเคลื่อนสังคมการศึกษาในอนาคต อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างใหญ่หลวงในกระแสโลกาภิวัตน์ ตามด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้วิถีชีวิตและรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากอิทธิพลเหล่านี้หลั่งไหลเข้ามามากมาย สังคมย่อมตื่นตัว รู้จักคิด รู้จักเลือก และรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ ซึ่งสมรรถภาพของบัณฑิตเทคโนโลยีการศึกษาย่อมเปลี่ยนไปด้วย (ประหยัด จิรวรพงศ์, 2542, หน้า 1-5) ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยได้กำหนดให้มีการพัฒนาบุคลากรทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ในมาตราที่ 65 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิต ผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษากรรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, หน้า 4) โดยที่ผ่านมา มหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏได้ผลิตบัณฑิตเทคโนโลยี ให้แก่หน่วยงานทางการศึกษาและอื่น ๆ ทั่วไปอย่างกว้างขวางเป็นเวลานาน โดยอาศัยความคิดหลักจาก AECT (Association for Educational Communications and Technology) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยปรับเป็นหลักสูตรการศึกษาและวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ให้ชัดเจนขึ้น โดยมุ่งสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ในบทบาทของนักออกแบบระบบการเรียนการสอน และในปี 1994 ได้มีแนวคิดในขอบข่ายของการออกแบบที่เกี่ยวกับการออกแบบระบบการเรียนการสอน (Instructional System Design: ISD) การออกแบบยุทธศาสตร์การสอนโดยยึดคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดเน้นสมรรถภาพของบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่พึงตระหนัก (ประหยัด จิรวรพงศ์, 2542, หน้า 1-5)

บัณฑิตด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เป็นผลผลิตจากสถาบันต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเข้าทำงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องใช้ความรู้ความสามารถให้เหมาะสมกับช่วงอายุของผู้เรียน ซึ่งโครงสร้างการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้แบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งทุกช่วงชั้นต่างมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น สำหรับช่วงชั้นที่ 3-4 นั้นเป็นช่วงชั้นที่ผู้เรียนมีอายุ ประมาณ 13-19 ปี เป็นระยะวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ มากมายเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ชอบสิ่งที่ท้าทาย คิดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงน่าจะได้รับการดูแล แนะนำเป็นพิเศษ หากพลาดพลั้งอาจเกิดผลเสียต่อด้วยรุ่นเองหรือต่อสังคมได้

งานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษามีหลายด้าน ได้แก่ งานบริหารจัดการ การพัฒนาและวิจัย การจัดหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ การให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ซึ่งตามปณิธานของการปฏิรูปการศึกษานั้นมีหลากหลาย และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 9 ก็ได้ระบุถึงงานเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งได้แก่การผลิตสื่อ วัสดุอุปกรณ์ งานด้านบุคลากร การให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน การวิจัยและพัฒนา เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงลักษณะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา โดยนำเอา เทคนิคเดลฟาย มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้เชี่ยวชาญ เพราะเทคนิคการวิจัยนี้สามารถครอบคลุมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพระดับหนึ่ง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในการคัดเลือก แต่งตั้งบุคลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะสม เพื่อทำงานเทคโนโลยีการศึกษา หรือตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้อง และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนสำหรับสถาบันที่ทำการผลิตบุคลากรด้านนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นที่ต้องการของตลาดต่อไป

### ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษาในสถานศึกษาช่วงชั้น 3-4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วง ปี พ.ศ. 2546 - 2550 ตามขอบข่ายของ AECT (Association for Educational Communications and Technology) ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านการออกแบบ (Design)
2. คุณลักษณะด้านการพัฒนา (Development)
3. คุณลักษณะด้านการใช้ (Utilization)
4. คุณลักษณะด้านการจัดการ (Management)
5. คุณลักษณะด้านการประเมิน (Evaluation)

### ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลประกอบ การวางแผน การพัฒนาหลักสูตรในการผลิตบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษาของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของตลาด

2. หัวหน้าสถานศึกษาสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบ ในการแต่งตั้งบุคลากร เพื่อทำงานเทคโนโลยีการศึกษา ในสถานศึกษา

### ข้อตกลงเบื้องต้น

การแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ และทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามอย่างเต็มที่ ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามในแต่ละรอบไม่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่อย่างใด

### ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้เทคนิคเดลฟาย ในการศึกษาคุณลักษณะของบุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษาในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาคุณลักษณะ ตามขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษาของ AECT คือคุณลักษณะด้านคุณลักษณะด้านการออกแบบ คุณลักษณะด้านการพัฒนา คุณลักษณะด้านการใช้ คุณลักษณะด้านการจัดการ คุณลักษณะด้านการประเมิน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 26 คน

### คำถามในการวิจัย

คุณลักษณะของบุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษาในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการออกแบบ การพัฒนา การใช้ การจัดการ และการประเมิน คืออะไรบ้าง

### นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะของบุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้ที่ทำงานเทคโนโลยีทางการศึกษาตามขอบข่ายของ AECT (Association for Educational Communications and Technology) 5 ด้านคือ คุณลักษณะด้านการออกแบบ การพัฒนา การใช้ การจัดการ และการประเมิน

2. บุคลากรเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากหัวหน้าสถานศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา อาจารย์

โสตทัศนศึกษา หรือ อาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ตามแต่สถานศึกษานั้น ๆ กำหนด

3. การออกแบบ หมายถึง กระบวนการกำหนดสภาพการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์กลยุทธ์ และผลิตภัณฑ์ทั้งในระดับใหญ่ (Macro) เช่น โปรแกรม หลักสูตร และในระดับเล็ก (Micro) เช่น บทเรียน หน่วยย่อย

4. การพัฒนา หมายถึง การทำให้งานด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาดำเนินขึ้นซึ่งอาจประกอบด้วยกระบวนการ การออกแบบ ทำข้อกำหนด ให้ออกมาในรูปแบบทางกายภาพ

5. การใช้ หมายถึง เป็นการเลือกวัสดุเฉพาะ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน การเตรียมผู้เรียนเพื่อให้เข้ากับวัสดุ แหล่งการเรียนรู้ และกิจกรรม จัดเตรียมแนวทางในระหว่างการใช้ปฏิบัติ

6. การจัดการ หมายถึง การควบคุมเทคโนโลยีการสอน ตลอดจนการวางแผน การจัดการองค์การ การประสานงาน และการดูแล

7. การประเมิน หมายถึง การบอกถึงระดับคุณภาพหรือปริมาณของกระบวนการของการเรียนการสอน มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน การประเมินผล จะเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นความสำคัญขั้นพื้นฐานในการพัฒนาและประเมินผลการสอนกำหนดเป้าหมายและข้อบังคับอย่างชัดเจน

8. สถานศึกษา ช่วงชั้น 3-4 หมายถึง สถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4

9. เทคนิคเดลฟาย หมายถึง วิธีการศึกษาค้นคว้าวิธีหนึ่งซึ่ง โดยการรวบรวมความคิดเห็น หรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด

10. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษา และจะต้องมีคุณสมบัติส่วนตัวคือ มีความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทด้านเทคโนโลยีการศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเทคโนโลยีการศึกษามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี